

-
11. Підпалый В. «Любов'ю землю обіграти...»: Поезії, біографічні та методичні матеріали: Для ст. шк.. віку. / [Упоряд. Н. А. Підпалої] – К.: Веселка, 2006. – 63 с. – (Урок л-ри).
 12. Салига Т. Гіркою мовою калини: Сильвета Петра Перебийноса на тлі літпроцесу // Дзвін. – 2006. – №11-12. – С. 109-114.
 13. «Усе, що в серці виплевав я доброго, належить вам»: Бібліографічний покажчик. / За заг. ред. В. Плачинди. – К.: ТОВ ВВФ «Котигорошко», 2001. – С. 112.
 14. Федина В. Співуче серце (про Василя Діденка) // Дивослово. – 1996. – №2. – С. 48-52.

In the article we consider the person of Vladimir Pidpaly in the background of literary process of the 1960 and open the term of «quiet lyric», analyze the main motives of works, which are belonged to the representatives of «quiet lyric» in the Ukrainian literature of the sixties.

Key words: «quiet lyric», sixties, poetic works, fatherland, a mother, folk-lore, nature.

УДК 811.111-13

Н. І. Фрасинюк

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПТ ЯК ОСНОВНА ОДИНИЦЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Концепт – складна оперативна одиниця пам'яті, яка утворюється у свідомості мовця, відображаючи основні національні уявлення про навколишній світ. Концепт виконує функцію заміни та посередництва, тобто формується як абстракція і є основним змістом національно-мовної свідомості.

Ключові слова: мова, когнітивний концепт, культура, лінгвокультурний концепт.

Мова як явище національної культури наприкінці двадцятого століття стала постійним предметом дослідження багатьох сучасних лінгвістів (А. Вежицька, І. Голубовська, В. Колесов, В. Маслова, Ю. Степанов та інші). Мова розглядається як невід'ємна частина пізнання і пов'язується з глибинним філософським розумінням дійсності і передає той факт, що кожна мова виступає скарбницею національної культури. Мовні явища та феномен культури не можна розділити: зміни у культурі втілюються у мові, мовні еволюції активно приймають участь у культурних процесах і часто впливають на них.

Мова є невід'ємною частиною людини, оскільки не можливо уявити собі людину без мови. У світі існує лише людина з мовою, людина, що спілкується з іншою людиною, і мова, таким чином належить як невід'ємне самому визначенню людини [Бенвенист 1974, с. 293]. Людина виступає вже не пасивним реципієнтом усієї інформації з навколишнього середовища, а як особистість, яка всі зовнішні антиномії і колізії переживає внутрішньо. Антропоцентризм стимулює швидкий розвиток міждисциплінарних гуманітарних досліджень, в основі яких лежить триєдність: людина – мова – культура.

Дослідження людського фактору в мові набуває нового ракурсу у зв'язку з вивченням картини світу та мовної картини світу. Мова бере участь у двох процесах, пов'язаних з картиною світу. По-перше, у її надрах формується мовна картина світу, один із найбільш глибинних шарів картини світу людини. По-друге, саме мова виражає та експлікує інші картини світу людини, які через спеціальну лексику входять у мову, вносячи в неї риси людини та її культурні цінності.

Звернення до нових понять «концепт» і «культурний концепт» у лінгвістиці набуває певного переосмислення відносно значення та значимості, пов'язаних з сосюрівською парадигмою і з структуралістською інтерпретацією категорій мови. Концепт у сучасній науці виступає певним міждисциплінарним поняттям, яке отримало своє тлумачення у різних науково-філософських школах.

Різна інтерпретація концепту (логічна, аналітична, синкретична, метафорична) відображає складну природу концепту. Відповідно до цього існує велика кількість досліджень даного терміну, які почалися ще в Абельярівський період і тривають до сьогоднішнього часу. Розуміння концептуального значення, яке сформувалося у рамках когнітивного підходу до мови, представляє собою не опис деяких нечітко визначених ознак, необхідних для ідентифікації класу об'єктів, а засвоєння ширшого комплексу знань, який є характерним для цього поняття. Концептуальний аналіз базується на основі аналізу контекстуального оточення слів, вербалізуючих той чи інший концепт, на аналізі образних асоціацій, а також на основі історико-етимологічного аналізу, необхідного для виділення культурного концепту.

Існує сім основних аспектів вивчення концепту: логіко-філософський (Дж. Кемені, Ч. Пірс, Г. Фреге), власне філософський (Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі), лінгвістичний (В. Гак, В. Звєгінцев, О. Тараненко), лінгвокультурологічний (А. Вежицька, В. Красних, В. Маслова, В. Івашенко), когнітивний (О. Кубрякова, З. Попова, Й. Стернін, В. Дем'янков), психолінгвістичний (О. Залевська, О. Селіванова, Л. Лисиченко, В. Старко) та літературно-культурологічний (Л. Грузберг, Л. Іванова, О. Кагановська).

Спираючись на лінгвокультурологічні дослідження, дослідники розрізняють концепти в широкому й вузькому значенні та розмежовують терміни «когнітивний концепт» і «лінгвокультурний концепт». Вважаючи концепт одиницею когнітивної лінгвістики, багато дослідників не роблять акцент на зазначеному аспекті. Оскільки «когнітивна лінгвістика оперує не мовними елементами (це поняття структурної лінгвістики), що є провідниками найрізноманітнішої інформації, повністю або частково матеріалізованими в мові, для називання яких закріпився термін концепт» [Манакин 2004, 23].

Розгляд *концепту* як когнітивної одиниці вперше зустрічається у статті російського вченого С. Аскольдова «Концепт і слово», опублікованій у 1928 році, де автор називає концептом «мисленнєве утворення, що заміщає нам у процесі думки невизначену кількість предметів одного й того ж порядку» [Аскольдов 1997, с. 269]. Розглядаючи концепт як психофізіологічне явище, як акт свідомості, автор звертає увагу на те, що концепт існує для слова, і що основною функцією концепту є функція заміщення, оскільки людина усвідомлює не весь обсяг поняття, а лише якусь актуальну для неї частину. Дослідник вказує на такі властивості концептів: 1) концепт не є розумовим утворенням, це спільність, яка лежить в основі ідеальної дійсності; 2) концепти – це індивідуальні уявлення; 3) концепти існують в людському розумі, проте природа їх не зрозуміла; 4) один концепт може мати різний обсяг (різні категорії людей – різні обсяги концептів) [Аскольдов 1997, с. 267-279].

Подальші лінгвістичні дослідження *концепту* з'являються аж наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. у працях Н. Арутюнової, О. Кубрякової, З. Попової, Й. Стерніна, А. Вежицької, Р. Фрумкіної, В. Телії, О. Селіванової, В. Карасика, С. Воркачова, В. Маслової, В. Манакіна, Д. Лихачова, Ю. Степанова та інших. Проте, слід зауважити, що різні автори мають різні тлумачення, які в деяких аспектах тотожні, а в деяких – різні.

У лінгвістичній літературі *концепт* розглядається як універсальна сутність, що формується у свідомості на базі безпосередньо чуттєвого досвіду, безпосередніх операцій людини з предметами (З. Попова, Й. Стернін), як логічна категорія, через яку культура входить у ментальний світ людини (Ю. Степанов, Р. Павіленіс та ін.), і як основна експресивна одиниця національного менталітету (В. Колесов), і як поняття практичної філософії (Н. Арутюнова), і як багатомірне утворення (В. Карасик, С. Ляпін та ін.) тощо.

У словнику когнітивних термінів подається таке визначення *концепту*: «Концепт – термін, який служить поясненню одиниць ментальних чи психологічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, що відображає знання й досвід людини» [КСКТ 1996, с. 90].

Зокрема представники лінгвокогнітивного напрямку (О. Кубрякова, З. Попова, Й. Стернін, О. Бабушкін, О. Селіванова, Л. Лисиченко та ін.) розглядають *концепт* як ментальну одиницю оперативної свідомості, як глобальну мисленнєву одиницю, яка представляє предмет реального чи ідеального світу та вербально зберігається у пам'яті носіїв мови. Як зазначає О. Кубрякова, *концепт* – це «оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку (*lingua mentalis*), всієї картини світу, відображеної у психіці людини» [КДПЛ, с. 90], яка може розвиватися, «піддаватися подальшому уточненню і модифікаціям», а також «зберігати знання про світ» [КДПЛ, с. 91].

Подібну інтерпретацію *концепту* подає і О. Селіванова, яка визначає *концепт* як «інформаційну структуру свідомості, певним чином організовану одиницю пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого» [Селіванова 2006, с. 256].

Цікавим є тлумачення *концепту* у О. Бабушкіного. Вчений розглядає концепт у рамках когнітивної семантики. На його думку, саме в значеннях слів міститься результат пізнання дійсності. У значеннях слова можна побачити логіко-предметний зміст, той образ, який відображає стан речей в дійсності [Бабушкін 1996, 30-31].

Концепт значно ширший, ніж лексичне значення, закріплене у словнику. Продовжуючи вчення С. Аскольдова, Д. Лихачов називає *концептом* «алгебраїчне» вираження значення, яким володіють мовці у писемному й усному мовленні, тому що «охопити значення у всій його складності людина просто не встигає, інколи не може, а інколи по-своєму інтерпретує його» [Лихачев 1993, с. 4]. Він вважає, що *концепт* виникає із значення слова, і є результатом зіткнення словникового значення слова з особистим і народним досвідом людини. Чим багатший культурний досвід людини, тим багатші потенції концепту [Лихачев 1993, с. 4].

Проте Н. Арутюнова, трактуючи *концепт* як поняття практичної філософії, стверджує що концепти «виникають унаслідок взаємодії різних факторів, як національна традиція, фольклор, релігія, ідеологія, життєвий досвід, зразки мистецтва, відчуття і система цінностей» [Арутюнова 1993, с. 3] Вони (концепти) функціонують в контекстах різних типів пізнання – буденного, художнього і наукового. При цьому ключ до семантичної моделі концепту дослідниця бачить у таких аспектах: 1) наборі атрибутів, які свідчать про належність до того чи іншого концептуального поля; 2) визначеннях, які обумовлені місцем в системі цінностей; 3) зазначення на функції в житті людини [Арутюнова 1991, с. 3-4].

На думку В. Телії, *концепт* – знання, структуроване у фрейм. Концепт відображає не лише суттєві ознаки об'єкту, а й всі ті, які заповнюються знанням про сутність в мовному колективі. Матеріальною базою концепту, його виразником є слово [Телія 1996, с. 96]. Концепт потрібно розглядати як «структуру національного пізнання, що приводить до того, що концепт повинен отримати культурно-національну приписку» [Телія 1996, с. 96].

Проте Д. Лихачов заперечує існування слова для концепту. Він наголошує на тому, що *концепт* існує для кожного основного значення слова окремо; концепт є результатом зіткнення словникового значення слова з

особистим і народним досвідом людини і тісно пов'язаний з національним розвитком [Лихачев 1997, 280-287]. Концепти взаємодіють, переплітаються й утворюють цілісну систему – концептосферу, вступаючи у системні відношення подібності, відмінності і ієрархії з іншими концептами [Попова, Стернин 1999, 18].

Представники лінгвокультурологічного підходу (Д. Лихачов, Ю. Степанов, Н. Арутюнова, С. Воркачов, С. Нікітіна, В. Карасик, Г. Слышкін) інтерпретують *концепт* як певну сполучувальну ланку між людиною та культурою: «Концепти утворюють деякий культурний прошарок, що виступає посередником між людиною і світом» [Арутюнова 1993, с. 3].

Концепт розглядається як основний осередок культури в ментальному світі людини, який виникає у свідомості людини не тільки на основі словникових значень слів, але й на основі особистісного і народного культурно-історичного досвіду, і чим більший та багатший цей досвід, тим ширше межі концепту, тим більше існує можливостей для виникнення емоційної аури, в якій знаходять своє віддзеркалення всі сторони концепту. На думку Ю.С. Степанова, саме ця особливість дозволяє визначати *концепт* – як «згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить в ментальний світ людини, те, за допомогою чого людина входить у культуру, а в деяких випадках і впливає на неї» [СКСРК, с. 43]. Вчений зазначає, що «концепти не тільки мисляться, вони переживаються. Через концепти культура входить до внутрішнього світу людини. Безумовно, чим більше людина ознайомена з концептуальною системою нації, тим краще вона розуміє культуру» [Степанов 2001, с. 40].

В. Карасик визначає *концепт* як «багатомірне смислове утворення, в якому виділяються ціннісна, образна й поняттєва сторони» [Карасик 2004, с. 109]. Він вважає, що концепт може набувати ім'я тоді, коли концептуалізована сфера осмислена в мовній свідомості і вираження концепту відбувається за допомогою усієї сукупності мовних і немовних засобів, які прямо або опосередковано ілюструють, уточнюють або розгортають зміст концепту. Оскільки «концепт – умовна ментальна одиниця, спрямована на комплексне вивчення мови, свідомості і культури», він належить колективній чи індивідуальній свідомості, і може визначатися культурою та опредмечуватися в мові [Карасик, Слышкін 2001, с. 75].

С. Воркачев вивчає *концепт* як вербалізований культурний смисл – семантичну одиницю «мови» культури, яка виражається мовним знаком, де мовний знак вважають «тілом» концепту. Дослідник звертає увагу на те, що такі концепти не лише мисляться, а й емоційно переживаються й передаються за допомогою слів, словосполучень, прислів'їв, фольклорних та літературних творів, а також витворів мистецтва, поведінкових стереотипів, предметів матеріальної культури. [Воркачев 2006, 18-23].

Г. Слышкін стверджує, що *концепт* не належить ні до культури, ні до мови. «Концепт – ментальна одиниця і елемент пізнання. Саме людське пізнання і з'єднує культуру з мовою. В пізнання поступає інформація про культуру, в ньому вона опрацьовується, систематизується. Пізнання відповідає за вибір мовних засобів. Концепт – спеціальна одиниця, яка поєднує культуру, пізнання і мову, оскільки саме концепт належить пізнанню, детермінується культурою і визначається в мові» [Слышкін, 2000, с. 8].

Проте В.А. Маслова заперечує думку вченого і наголошує на тому, що *концепт* – базова одиниця картини світу, що має велике значення як для окремої мовної особистості, так для лінгвокультурної спільності. Дослідниця робить висновок, що концепт – це 1) мінімальна одиниця людського досвіду в його ідеальному вираженні, вербалізована за допомогою слова, із властивою їй польовою структурою; 2) основна одиниця обробки, збереження і передавання знань; 3) має рухомі межі і конкретні функції; 4) концепт соціальний, його асоціативним полем зумовлена його прагматика 5) він є основною ланкою культури [Маслова 2004, с. 35].

Щодо *структури концепту*, то вона є складною, оскільки концепт постійно функціонує, актуалізується в різних своїх складових частинах і аспектах, вступає у зв'язки з іншими концептами.

На думку дослідників Волгоградської школи філологічного концептуалізму, концепт є тримірним ментальним утворенням: «Концепт має три важливіших виміри – образний, понятійний і оцінний. Образна сторона концепту – це зорові, слухові, тактичні, смакові характеристики предметів, явищ, подій, відображених в нашій пам'яті, це релевантні ознаки практичного знання. Понятійна сторона концепту – мовна фіксація концепту, його позначення, опис, знакова структура, дефініція, співставленні характеристики даного концепту по відношенню до того чи іншого ряду концепцій, які іноді не існують ізольовано, їх основна властивість – голографічна багатомірна убудованість в систему нашого досвіду. Ціннісна сторона концепту – важливість цього психічного утворення як для індивідуума, так і для колективу» [Слышкін 2004, с. 31].

Побутує думка, що понятійний компонент існує у свідомості у вербальній формі і тому може безпосередньо відтворюватися у мовленні, а образний є невербальним і піддається тільки опису. Щодо оцінного компоненту, то саме він відрізняє концепт від фрейму, сценарію, скрипту, гештальту, стереотипу та інших ментальних одиниць [Карасик, Слышкін 2001, с. 77].

Ю. Степанов, досліджуючи концепт з лінгвокультурологічного погляду вважає, що концепт складається зі всього, що належить побудові поняття. Але разом з тим він вказує, що в структуру концепту входить те, що робить його фактом культури – початкова форма (етимологія), історія, сучасні асоціації, оцінки та ін. [СКСРК, с. 43]. Він називає три основні прошарки, різні за своїм походженням, утворенням, семантикою: 1) основний, або актуальний, значущий, виражений мовними засобам і відомий серед усіх носіїв культури і є їх основним засобом взаєморозуміння та спілкування; 2) додатковий «пасивний», який він називає «історичним» та доступним

не для всіх національних мовців, а для представників певних соціальних груп, для конкретного мікросоціуму; 3) «внутрішня форма» у словесній формі, зрозуміла лише для дослідників [СКСРК, с. 49-58].

Ці три основні прошарки залежать від об'єму концептів: активний прошарок є компонентом загальнонаціонального концепту, пасивні прошарки належать концептосферам окремих субкультур, а внутрішня форма для більшості носіїв культури є не частиною концептів, а одним із культурних елементів, який детермінує їх [Карасик, Слышкин 2001, с. 77].

Багато лінгвістів подають польовий опис структури концепту, де розрізняють ядерну та периферійну частину (Л.Нікітін, В.Маслова, В.Ніколаєва, О.Селіванова та інші). У ядерну частину входять понятійний і знаковий компоненти, що включають в себе універсальні знання виражені іменем концепту. Периферійна частина складається з образного компоненту асоціативних зв'язків та відчуттів.

В. Маслова подає структуру лінгвокультурного концепту у вигляді кола, в центрі якого знаходиться основне поняття – ядро концепту, а периферію складає все те, що набуває культурною, традиціями, народним і особистим досвідом [Маслова 2004, с. 42].

Як бачимо, прихильники польового опису структури концепту виділяють три основних елементи: ядро (когнітивно-пропозиційна структура), приядерна зона (різні лексичні репрезентації концепту, його синонімічний ряд) і периферія (асоціативно-образні репрезентації). Ядро і приядерна зона представлені універсальними і загально національними знаннями, а периферія індивідуальними.

Проте деякі лінгвісти розрізняють у польовій структурі концепту і чотири компоненти: ядро (базова когнітивна структура), приядерна зона (етимологічна семантика), ближня периферія (асоціативні і образні репрезентації), дальня периферія (виявляє суб'єктивну модальність мислення) [Николаева 2005, с. 191].

Суттєвим дослідженням структури концепту можна назвати положення, запропоноване М. Нікітіним. Учений стверджує, що ядро концепту складають обов'язкові ознаки, які вписують концепт у глобальну когнітивну структуру знання, а периферійне інформаційне поле утворюють сукупності ознак з різною мірою вірогідності пов'язаних з ядром [Никитин 2004, с. 54]. Зважаючи на це, вчений стверджує про наявність або відсутність у структурі концепту таких складових як чуттєвий образ, логічне поняття, імплікативний потенціал та оцінно-прагматичну значущість [Никитин, 1996, с. 10].

Як бачимо, поняття «концепт» не має чіткого визначення ні в когнітивістиці, ні в лінгвокультурології. Але, узагальнюючи обидва погляди, можна говорити про концепт як складну оперативну одиницю пам'яті, яка утворюється у свідомості мовця, відображаючи основні національні уявлення про навколишній світ; і як одиницю культури, яка характеризується загальними властивостями класу об'єктів, як знак, ключове слово культури, як потенція, як цінність, як смисл та виконує функцію заміни та посередництва, тобто формується як абстракція і є основним змістом національно-мовної свідомості. Основними ознаками когнітивного концепту є передача і збереження знань, неізолюваність, цілісність, креативність, абстрактність, ментальність, емоційність та інші. А щодо концепту як лінгвокультурологічної категорії то його основними ознаками є: 1) універсальність, спільність, абстрактність уявлення про будь-що; 2) тотожність розуміння реципієнтами за спільним менталітетом; 3) культурно-етична, історико-культурологічна значущість для носіїв мови; 4) здатність впливати на формування концептосфери в межах колективної свідомості.

Список використаних джерел

1. Арутюнова Н. Д. Истина : фон и коннотации / Н.Д. Арутюнова // Логический анализ языка. Культурные концепты. – М. : Наука, 1991. – С. 21-31
2. Арутюнова Н.Д. Введение / Н.Д. Арутюнова // Логический анализ языка. Ментальные действия. – М., 1993. – С. 3-7.
3. Аскольдов-Алексеев С.А. Концепт и слово / Русская словесность. Антология. // Под ред. В.П. Нерознака. – М.: Академия, 1997. – С. 267-280.
4. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А.П. Бабушкин.– Воронеж: Изд-во Воронеж, гос. ун-та, 1996. – 104 с.
5. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист / Под ред.. Ю.С. Степанова. – М. : Прогресс, 1974. – 447 с.
6. Вежицкая А. Язык. Культура. Познание / Анна Вежицкая; пер. с англ. / отв. ред. М.А. Кронгауз. – М.: Русские словари, 1997. – 416 с.
7. Воркачев С.Г. Лингвоконцептология и межкультурная коммуникация // Язык. Культура. Коммуникация. Текст: Мат-лы междунар. научн. конф.: В 3-х ч. – Волгоград: Волгоградское научн. изд-во, 2006. Ч. 1. – С. 18-23.
8. Карасик В.И., Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования / В.И.Карасик, Г.Г. Слышкин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Науч. издание под ред. И.А. Стернина. – Воронеж, 2001. – С. 75-80.
9. Кубрякова Е. С., Демьянков В.В., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов / Под общ. Ред.. Е.С Кубряковой. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1996. – 246 с.
10. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С. Лихачев // Известия Российской Академии наук. Серия литературы и языка. – 1993. – Т. 52. – №1. – С. 3-9.

11. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С. Лихачев // Русская словесность. Антология. – М., 1997. – С. 280-287.
12. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология / В.Н.Манакин. – К.: Знання, 2004. – 326 с. – Библиогр.: с. 308-326.
13. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: Учебное пособие / В.А.Маслова. – Минск: Тетра Системс, 2004. – 256 с.
14. Никитин М.В. Курс лингвистической семантики / М.В. Никитин. – СПб., 1996. – 315 с.
15. Никитин М.В. Развернутые тезисы о концептах / М.В. Никитин // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – №1(001). – С. 53-64.
16. Николаева В.А. Концептуализация понятия «Петербург» в творчестве О.Мандельштама / В.А. Николаева // Наукові записки Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка. Сер. «Філологічні науки»: 36. наук. праць [Концептологія: світ – мова – особистість]. – Вип. 6. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – С. 186-192.
17. Попова З.Д., Стернин И.А. Понятие «концепт» в лингвистических исследованиях. / З.Д. Попова, И.А.Стернин. – Воронеж: Воронежский ГУ, 1999. – 30 с.
18. Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике. / З.Д. Попова, И.А.Стернин. – Воронеж: Истоки, 2002. – 192 с.
19. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
20. Слышкин Г.Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознание и дискурс / Г.Г.Слышкин. – М.:Academia 2000. – 128 с.
21. Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как системное образование / Г.Г.Слышкин // Вестник ВГУ. Сер. «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2004. – №1. – С. 29-34.
22. Степанов Ю.С. Семиотика концептов / Ю.С.Степанов // Семиотика: Антология. – М. – 2001. – С. 603-612.
23. СКСРК Степанов Ю.С. Константы / Ю.С. Степанов // Словарь русской культуры: Изд. 2-е испр. и доп. – М.: Академический проект, 2001. – 990 с.
24. Телия В.Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В.Н. Телия. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с. – Библиогр.: с. 272-284.

Concept is a mental unit which is formed in the speaker's perception and expresses the main national views about the world. The main functions are the function of substitution and function of mediation.

Key words: linguistic concept, language, culture, cultural concept

УДК 821.161.2-1.09

Т. О. Чепурняк

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТРАГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ДІЙНОСТІ В ПОЕЗІЯХ У ПРОЗІ ЗБІРКИ «ЗАМІСТЬ СОНЕТІВ І ОКТАВ» П. ТИЧИНИ

У статті розглядаються поезії у прозі П. Тичини. Акцентується увага на зображенні письменником трагічних подій періоду революції. Проводиться аналіз поезики та символіки творів.

Ключові слова: жанр, поезія у прозі, символ, метафора, революція, трагізм.

Павло Тичина вмів чути й передавати мелодію слова, уловлював найтонші нюанси мови і майстерно використовував їх під час творення високохудожніх образів. За словами Олесея Гончара, «П.Тичина – це суцільний неспокій, відраз до будь-якого штампу й шаблону, це шукання й шукання, праця й вимогливість, і, нарешті, вміння з безконечного плину образів відібрати найсвіжіший, наймісткіший, наймузикальніший, в якому читача вразить і новизна форми, і глибокий поетичний синтез дійсності [2, с. 5]. Як підтвердження цих слів – книга «Замість сонетів і октав». Вона вийшла з друку на початку 1920 року, але була написана автором, очевидно, не пізніше осені 1918 року. Свідченням цього стає замітка з видавничої хроніки журналу «Книгар» за грудень 1919 р. (№28), у якій йдеться про підготовку до друку товариством «Музагет» книги «Замість сонетів і октав». Беручи до уваги той факт, що гурток розпався вже навесні 1919 р., то підготовка збірки найвірогідніше могла бути здійснена не пізніше січня того ж року. Зрештою, в 1920 р. збірка все ж таки вийшла у світ завдяки видавництву «Книгар» [10, с. 53]. Перекреслена радянською критикою, вона, здається, стала малобажаним дитям навіть для автора: «На бісового батька я видрукував «Замість сонетів і октав» [15, с. 28]. Збірку П. Тичина задумав як своєрідний кодекс повчань, однак вона стала ліричною сповіддю, в котрій у формі тез і антитез (втілені у творах із назвами та антистрофах до них) відбито сумніви й вагання поета у ставленні до історичних змін.